Fedeles díszserleg - szerpentin serleg

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	18831.a-b
Készítés ideje:	1510 - 1540 (feltehetően)
Készítés helye:	Németalföld (feltehetően); Nürnberg (feltehetően)
Jelzés:	a talp alsó részén beütött kehely formájú, azonosítatlan mesterjegy (Rosenberg Nr. 9486); a szájperemen és a fedél peremén beütött prágai (?) hitelesítőjegy (1806-1807); fenekén beütött jegy. A szájperemen és a fedél peremén 1806-1807-ből származó prágai felülbélyegzés (ld. Knies: Punzirung in Österreich, Wien, 1896, Taf I. Fig 8 mittlere Repunze für Silber des k. k. Filialpunzirungsamtes Prag); a talp alsó részének mesterjegye (Rosenberg IV. Nr. 9486-nem azonosított.
Anyag:	aranyozott ezüst; szerpentinkő
Technika:	cizellált; öntött; trébelt; vésett díszítés
Méretek:	magasság: 36 cm talpátmérő: 17 cm szájátmérő: 10 cm súly: 3286,8 g

A szerpentinkőből készült, palmettasorokkal és akantuszindákkal gazdagon díszített serleg talpán, testén és fedelén összesen harmincöt darab különféle érem helyezkedik el. Legtöbbjük jeles személyiségeket (Hannibál, Nagy Sándor, római császárok) ábrázoló antik eredetik után készült, illetve ún. fiktív érem a reneszánsz időszakából.

A kehely szárán és fedelén egy-egy francia nyelvű zománcozott felirat: *NVLLE PLVS*, illetve *NE MOY AVLTRE*. Az újabb kutatások a feliratokat Anthoine de Lalaing (1480–1540), Hoogstraten (ma Belgium) grófja és felesége, Elisabeth van Culemborg (1475–1555) jelmondataiként azonosították. Anthoine de Lalaing 1522-től németalföldi helytartóként V. Károly császár szolgálatában állt, s 1509-ben kötött házasságot Elisabeth van Culemborggal.

A díszserleg keletkezését illetően több hipotézis is felmerült. A fedél belsejébe egykor befoglalt, ma már hiányzó érem felirata alapján – melyet Jankovich Miklós írt le gyűjteményének inventáriumában – a 19. században azt feltételezték, hogy a serleg 1490-ben készült, s Hunyadi Mátyás királynak szánták ajándékképpen. Az Iparművészeti Múzeum 1884-es nagyszabású történeti ötvösmű-kiállításán a serleg már 16. századiként szerepelt.

A serleg készítésének ideje mellett annak helyszíne is máig vitatott. A serleg analóg darabjainak többségét a szakirodalom nürnbergi mestereknek tulajdonítja, s az 1520-1550 körüli évekre datálja. (Vö.: Heinrich Kohlhaussen: *Nürnberger Goldschmiedekunst des Mittelalters und der Dürerzeit 1240 bis 1540*. Berlin 1968, Nr. 417, 474, 573) A pontos meghatározás a további kutatások feladata.

Irodalom

- Szerk.: Pataki Judit: *Reneszánsz ötvöskincsek. Az Iparművészeti Múzeum kiállítása*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2008. - Nr. 4. (Simonyi István)
- Szerk.: Pataki Judit: *Az idő sodrában. Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek története*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - Nr. 141. (Pandur Ildikó)
- Szerk.: Réthelyi Orsolya: *Habsburg Mária, Mohács özvegye. A királyné és udvara 1521-1531*. Budapesti Történeti Múzeum, Budapest, 2005. - Nr. VIII.21. (Békési Éva)
- Szerk.: Mikó Árpád: *Jankovich Miklós (1773-1846) gyűjteményei*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2002. - Nr. 73. (Pandur Ildikó)
- Szerk.: Péter Márta: *Reneszánsz és manierizmus. Az európai iparművészet korszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1988. - Nr. 295. (Szilágyi András)
- Szerk.: Vayer Lajos: Une coupe en serpentine du XVe siecle; cadeau d'un membre de la maison regnante de France, destine au roi Mathias . *Acta Historiae Artium. XXV*, 1979. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1979. - 67-76. (Jankovich Miklós)

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

- szerző: Hayward J.F.: *Virtuoso Goldsmiths and the Triumph of Mannerism 1540-1620*. Sotheby Parke Bernet Pubns, London, 1976. - 265. kép
- Szerk.: Radocsay Dénes, Farkas Zsuzsanna: *Az európai iparművészet remekei. Száz éves az Iparművészeti Múzeum*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1972. - Nr. 104.
- Szerk.: Voit Pál, Csernyánszky Mária: *Az Iparművészeti Múzeum mesterművei. 1896-1946*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1946. - p. 9.
- Pulszky Károly, Radisics Jenő: *Az ötvösség remekei a Magyar Történeti Ötvösműkiállításon*. Franklin Társulat, Budapest, 1885. - p. 63-64.
- Szerk.: Pulszky Károly, Radisics Jenő: *A magyar történeti ötvösmű-kiállítás lajstroma*. Franklin Társulat, Budapest, 1884. - III. terem, 14. szekrény, Nr. 6.
- *Zilver uit de Gouden Eeuw van Antwerpen*. - Nr. 12. + fotó

